

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Pásztor Mikály*
Cím: *Egy nagyon érdekes kiállítás
— és ami abból kimaradt*
Forrás: *Magyar Hírlap*

Bn.
(Hely)

1936. IX. 6.
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

9.439

Hely

Idő

1686/1936

Személy

Helyszám

Egy nagyon érdekes kiállítás — és ami abból kimaradt

Három hónapig vizitelt Budapesten a Mult és a főváros közönségének három napi ideje volt rá, hogy ismerkedjen, barátkozzon a vendéggel. Vajjon milyen emléke marad a fővárosi embernek a háromnapos jubileumról?! Az ünnepi beszédekből, a harangzúgásokból, felvonulásból, hangversenyből és fogadásból alighanem a díszmagyaros urak, skarlát-pirosba és lilába öltözött főpapok, gala-egyenruhás külföldi előkelőségek tarka színpompájú, ragyogó képét őrzi meg leginkább az emlékezés. A harmadfél évszázad előtti Buda és Pest arculatja pedig elhalaványodik ismét. Az emlékek, relikviák, melyeket tudósok szorgalma, külföldi és itthoni múzeumokból, levéltárakból és könyvtárakból hordott össze, hogy bemutassa a maiaknak: ezek a kincset érő relikviák visszakerülnek ismét oda, ahonnan kölcsönkérték őket.

Érdeemes körülnézni ebben a gyűjteményben. Nem nagy, de rendkívül érdekes ez a kiállítás, mely Budavár visszafoglalásának jubileuma alkalmából az Iparművészeti Múzeumban láthatunk. Falkárpitok, rajzok, festmények, metszetek, érmek, fegyverek. Török kerámia: egy sereg csupor, findza és ibrik a XVII. századkori Tabánból. Ezeket dr. Nagy Lajos,

Budapest régészeti intézetének igazgatója ásta ki a Rácváros földjéből. Azután kiállították azt a rengeteg könyvet, mely németül, magyarul, franciául, angolul, hollandusul, olaszul és arabusul mind-mind Budavár visszafoglalásáról mesél. A Lotharingiai Károly dicsőségét hirdető négy gyönyörű falkárpit közül (kettő a magyar állam tulajdona) különösen érdekes az, mely a janicsárok lemészárlását és Buda város kifosztását ábrázolja Budavár visszafoglalása napján. Ez a kárpit a bécsi Kunsthistorisches Museum tulajdona. 1725-ben készült a Nancy melletti La Malgrange-ban Charles Herbel kardonja után. Herbel 1703-ban halt meg. Kardonja pedig valószínűleg néhány esztendővel Buda visszafoglalása után készülhetett és ha nem tévedünk, a mai Bécsikapú tér környékét ábrázolja. Budaváráról megbízható városképünk ebből az időből alig van. Ép azért érdekes Charles Herbel kardonja, mely megmutatja néhány jelesebb épület helyét és formáját. A kárpiton rajta van a török háború alatt elpusztult és 1727-ben újjáépített Bécsikapú is.

A domborművek között feltűnik az az ovális relief, mely híven mutatja XI. Incze pápa jellegzetes ábrázatát. XI. Incze pápa

arcmását főhely illeti meg ezen a kiállításon, mert az ő segítségével nélkül kétséges, hogy Lotharingiai Károly és szövetséges seregei le tudták volna-e győzni Abdi basát. Sőt a pápa segítsége és Buonvisi pápai követ buzgólkodása nélkül megeshetett volna az is, hogy Lipót császár nem is a török, hanem a francia király ellen száll hadba, hiszen a bécsi udvarban még a budavári ostrom küszöbén is nagy pártja volt a Franciaország ellenes háborúnak. Ha így fordul, vajjon kinek kedvezett volna a hadiszerencse; az osztrák császárnak, vagy a francia királynak? Miképpen rajzolódott volna ki a háború után Európa térképe? Ki tudná azt megmondani?!

Elnézem az üveges szerkényekben a sok fegyvert. Acélsisakokat, puskát, pisztolyt, pánccélinget, szablyát, pallózt, hajdúfokost, harci csákányt, tört, handsát, töltő veszőt, pajzsot, buzogányt, kengyelt, nyergét, ijjat, tegezt, nyilat. Annyi bizonyos, hogy tudomány kellett hozzá, hogy egy-egy olyan kanócos és keréklakatos szerkezetű puskát vagy „nagy csinkát“ úgy süssön el valaki, hogy találjon is vele.

Bizonyos, hogy a kiállítás legfigyelemreméltóbb része a levéltárakból összehordott kéziratanyag. Ezek között temérdek az érdekes. Itt van például Buda 1686. évi ostromának a naplója. Ez a napló nemcsak a hadieseményeket foglalja magában, hanem megismerhetjük belőle a várat vívó katonaság csapatvezetőinek a nevét, az egyes vezetők alá rendelt katonák számát, sőt adatokat tartalmaz a felszerelésről is. A felütött helyen baloldalt Petneházy, jobboldalt pedig gróf Serényi (Sereni)

Szé és gróf Csáky (Zsaky) nevét olvashatjuk. A bécsi Haus-, Hof- und Staatsarchiv adta kölcsön a budai vár visszafoglalása

utáni Rabatta-féle térképet, melyen még a házak számozása is megvan. Mulatságos, hogy a 250 év előtti nagy felfordulásban mi mindenre gondoltak Bécsben. Itt látunk például a többi között egy 1687 január 2-áról keltezett rendeletet, melyben a bécsi udvari kamara megparancsolja Abdurahman utolsó budai basa elődje kincseinek felkutatását. A Werlein inspektorhoz intézett leirat tanúsága szerint mielőtt a basa csatlakozott volna az 1683-ban Bécs ellen vonuló sereghez, Buda városán kívül elfalaztatta kincseit. Ezeket a kincseket sem akkor, sem azóta nem találták meg. Pedig nagyon szerették volna megtalálni.

Még füstlőgtek Budavár romjai, még világított a parázs a hamú alatt, mikor Werlein István János inspektor megparancsolja a kecskeméti és a kőrösi robotosoknak a törmelékek eltakarítását és a város kitisztítását. De azért a szemét még azután is jósokáig az uccán és az udvaron hevert. Pestis, himlő és egyéb járvány termelt benne. Mikor az első telepések megülték Budát és Pestet, a szemetet, a szennyvizet és piszkot egyszerűen kidobták az uccára. Gassenguss-nak hívták ezt a szennyvizet és a magyar nép szócínáló művészete ebből a szöből fabrikálta aztán később a gézengúz szót. De ezeknek az érdekes apróságoknak már nincsen helye a jubiláris kiállításon. Egyáltalában ez a

kiállítás már nem informál bennünket és nem produkál dokumentumokat a Budavár visszafoglalása utáni időből, mikor a két város megújódott. Nem találunk adatokat az új telepések, az új népesség küzdelmeiről és városépítő munkájáról. Pedig milyen érdekes, hogy kik voltak ennek a két városnak első lakói, meg az, hogy miből éltek és hogyan éltek.

Az *első telepések* névsorában találunk például két foglalkozást, az egyiket *Versilberer*-nek, a másikat *Brotsitzer*-nek nevezi az adólista. *Versilberer*nek hívták a csapost, a csaplárost, vagyis azt a valakit, aki bizományba árulta a sört. Érdekes, hogy a mai pesti sörgyárok ezt a valakit, aki a vendéglősöktől a sörgyár számára beszedi a tartozást, ma is *Versilberer*nek hívják.

A másik foglalkozás a *Brotsitzer*. A kenyereskofát, meg a kenyérsütő kofákat hívták kétszázötven esztendővel ezelőtt *Brotsitzernek* vagy *Brotsetzernek*. A kenyérsütéssel foglalkozó parasztasszonyok és férfiak ugyanis maguk adták el a piacon a maguksütötte fekete kenyeret, azért hívták őket *Brotsitzernek*. A *Brotsetzer* név pedig azért ragadt rájuk, mert a német ember *ülteti* (*setzen*) a kenyeret, míg a magyar asszony *veti* (*beveti*). *Brotsitzernek* ma már nem a kenyereskofákat, hanem a kávéházi kártyacsaták ama „gibiceit” nevezik, akik a játékostól a nyereségből a „drukkolásért” jutalmat: gibic-pénzt kap. Ahol sokat játszanak, ott sok a gibic és sok az olyan, kinek a gibicelés az egyetlen kenyérkeresete. Manapság ezeket nevezték tréfásan Berlin éjjeli világában a háború előtt *Brotsitzernek*.

Pásztor Mihály